

Archeologienota Evergem – Belzeelsdreefken

Deel 2: verslag van resultaten

Davy Herremans

Goed in erfgoed
Adolf Baeyensstraat 134G
9040 Sint-Amandsberg
www.goedinerfgoed.be

Colofon

Projectcode 2018I6

Archeologienota Evergem – Belzeelsdreefken

Opdrachtgever

BVBA IMMO BELO

Kuitenbergstraat 9

B-9940 Evergem

Uitvoerder

Goed in erfgoed Comm. V.

Adolf Baeyensstraat 134G

9040 Sint-Amandsberg

BTW BE 0669.484.003

© 2018 – Goed in erfgoed Comm. V.

Niets uit deze publicatie mag vermenigvuldigd worden, opgeslagen in geautomatiseerde gegevensbestanden en/of openbaar gemaakt worden onder enige vorm of wijze ook (digitaal, mechanisch, door fotokopie) zonder toestemming van Goed in erfgoed Comm. V.

Goed in erfgoed Comm. V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoud

Bureauonderzoek	5
1. Beschrijvend gedeelte	5
1.1. Administratieve gegevens	5
1.2. Ligging.....	7
1.3 Archeologische voorkennis	7
1.4. Onderzoeksopdracht	8
1.4.1. Aanleiding vooronderzoek	8
1.4.2. Vraagstelling.....	8
1.4.3. Randvoorwaarden.....	8
1.4.4. Geplande werken en bodemingrepen	9
1.5. Onderzoeksstrategie en -methode.....	18
1.5.1. Landschappelijke situering	18
1.5.2 Historisch-cartografische situering.....	19
1.5.3. Archeologische situering.....	19
2. Assessmentrapport.....	20
2.1. Methoden, technieken en criteria	20
2.2. Conservatie-assessment.....	20
2.3. Assessment van het onderzochte gebied	20
2.3.1. Landschappelijke situering	20
2.3.1.1. Topografie, geomorfologie en hydrografie	20
2.3.1.2. Geologie.....	24
2.3.1.2.Bodemtype.....	25
2.3.1.3. Bodemerosie.....	25
2.3.1.4. Bodemgebruik	26
2.3.2 Historisch-cartografische situering.....	26
2.3.3. Archeologische situering	31
2.3.4. Datering en interpretatie.....	33
3. Synthese	34

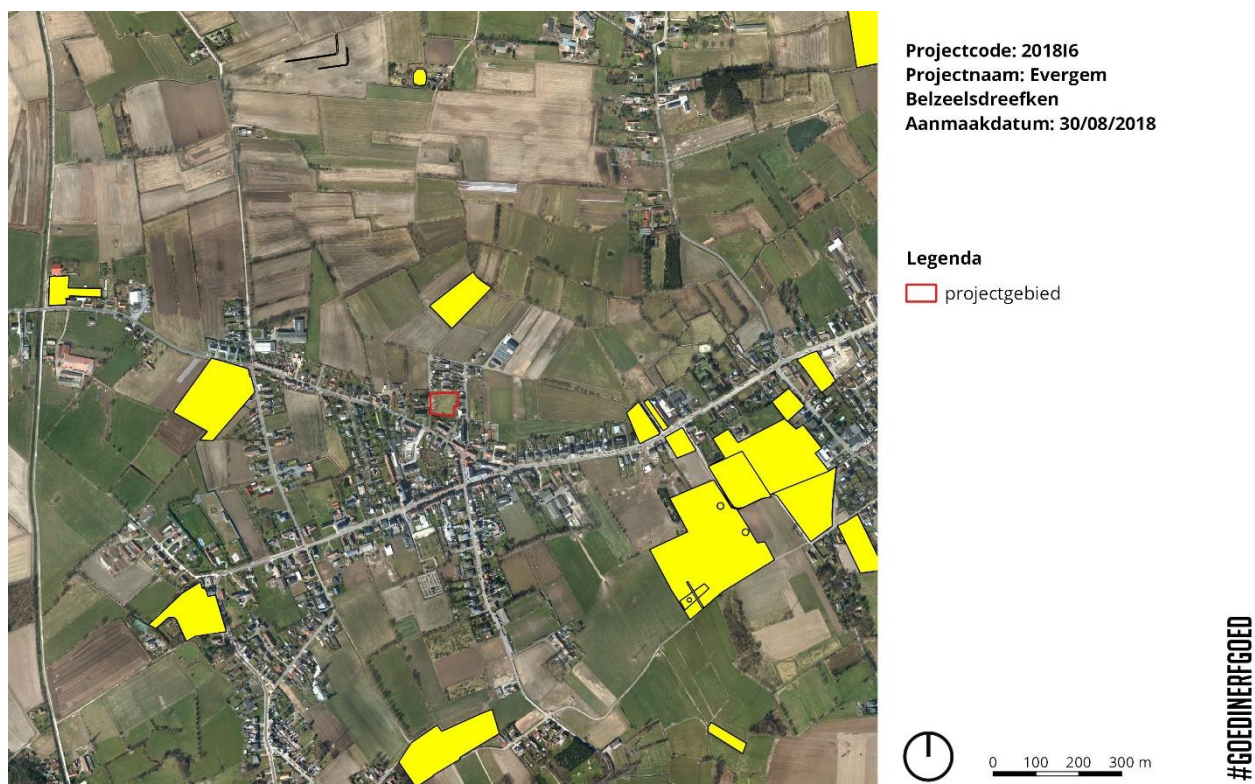
Samenvatting van het onderzoek.....	36
Bibliografie.....	37
Literatuur.....	37
Historisch kaartmateriaal.....	38
Lijst van figuren.....	38

Bureauonderzoek

1. Beschrijvend gedeelte

1.1. Administratieve gegevens

Initiatiefnemer	BVBA IMMO BELO Kuitenbergstraat 9 B-9940 Evergem BE 0451.960.414
Projectcode	2018I6
Sitecode	EV-BED-2018
Nummer van het wettelijk depot of buitenlands equivalent hiervan	nvt
Erkend archeoloog	Herremans Davy - OE/ERK/Archeoloog/2017/00166
Locatie projectgebied	Belzeelsdreefken, 9940 Evergem
Bounding box	xMin,yMin 105457.72,193776.10 : xMax,yMax 105494.70,193801.59
Oppervlakte percelen	3349,07 m ²
Kadaster	Evergem, 2de afdeling, sectie F, perceelnummers 1141c2
Termijn onderzoek	29/08/2018-13/09/2018
Thesauri Inventaris Onroerend Erfgoed	Bureauonderzoek
Onderdeel archeologische zone	nee
Verstoorde zones	Er situeren zich verstoorde zones binnen het projectgebied. Er is geen aanduiding van gekarteerde zones waar geen archeologie meer te verwachten is.
Topografische kaart	figuur 1
Kadasterkaart	figuur 2

Figuur 3: het projectgebied aangeduid op de hedendaagse orthofoto met de archeologische voorkennis. Het projectgebied is niet opgenomen in een vastgestelde inventaris en is niet beschermd. Het projectgebied situeert zich eveneens niet in een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Volgens de CAI werden in de omgeving verschillende archeologische waarnemingen gedaan (geel) (© geopunt)

1.2. Ligging

Het projectgebied situeert zich op grondgebied Evergem, deelgemeente Sint-Evergem. Ten oost en westen loopt het Belzeelsdreefken, ten zuiden de Kuitenbergstraat. De terreinen zijn gekend bij het kadaster onder de nummer Evergem, 2de afdeling, sectie F, perceelnummers 1141c2.

1.3 Archeologische voorkennis

Het projectgebied maakt geen deel uit van een vastgestelde archeologische zone of beschermde archeologische site, en omvat geen zones waar geen archeologie te verwachten valt (Figuur 3). Binnen het projectgebied werden nog geen archeologische waarnemingen gedaan. In de omgeving werden een aantal archeologische vindplaatsen vastgesteld die werden opgenomen in de CAI (zie infra).

1.4. Onderzoeksopdracht

1.4.1. Aanleiding vooronderzoek

BVBA IMMO BELO plant de bouw van zes appartementen, twee open bebouwingen en negen garages op de percelen gekend bij het kadaster onder de nummer Evergem, 2de afdeling, sectie F, perceelnummers 1141c2. De totale oppervlakte van de betrokken percelen betreft 3349,07 m² (>3000m²) waarvan meer dan 1000m² wordt geroerd door de geplande werken met ingreep op de bodem. De opmaak van een archeologienota is dan ook verplicht.

1.4.2. Vraagstelling

Doel van dit bureauonderzoek is om na te gaan wat het archeologisch potentieel is van het projectgebied op basis van historisch-cartografische bronnen en gepubliceerde archeologische en landschappelijke data. Op deze manier wordt nagegaan (i) of verdere maatregelen in het kader van archeologisch (voor)onderzoek nodig zijn en (ii) welke dimensie die aannemen.

Het bureauonderzoek start vanuit volgende vraagstelling :

- Wat is op basis van de bestaande bronnen het archeologisch potentieel van het projectgebied?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van één of meerdere archeologische sites binnen de grenzen van het projectgebied?
- Wat is de bewaringstoestand van deze eventuele site(s)?
- Welke impact hebben de geplande werken op het eventuele archeologisch erfgoed?
- Biedt het projectgebied een potentieel op kennisvermeerdering?
- Wat is het kader waarin dit kennispotentieel kan of moet geëxploiteerd worden?

1.4.3. Randvoorwaarden

Deze archeologienota beperkt zich tot een bureauonderzoek. De opdrachtgever zal op basis van de omvang en samenstelling van het programma van maatregelen beslissen of het terrein al dan niet ontwikkeling wordt gebracht. Terreinwerk betekent een bijkomende investering die de opdrachtgever in deze fase van het project nog niet wenst te maken.

Het bureauonderzoek beperkt zich tot gepubliceerde of tenminste toegankelijk bronnen.

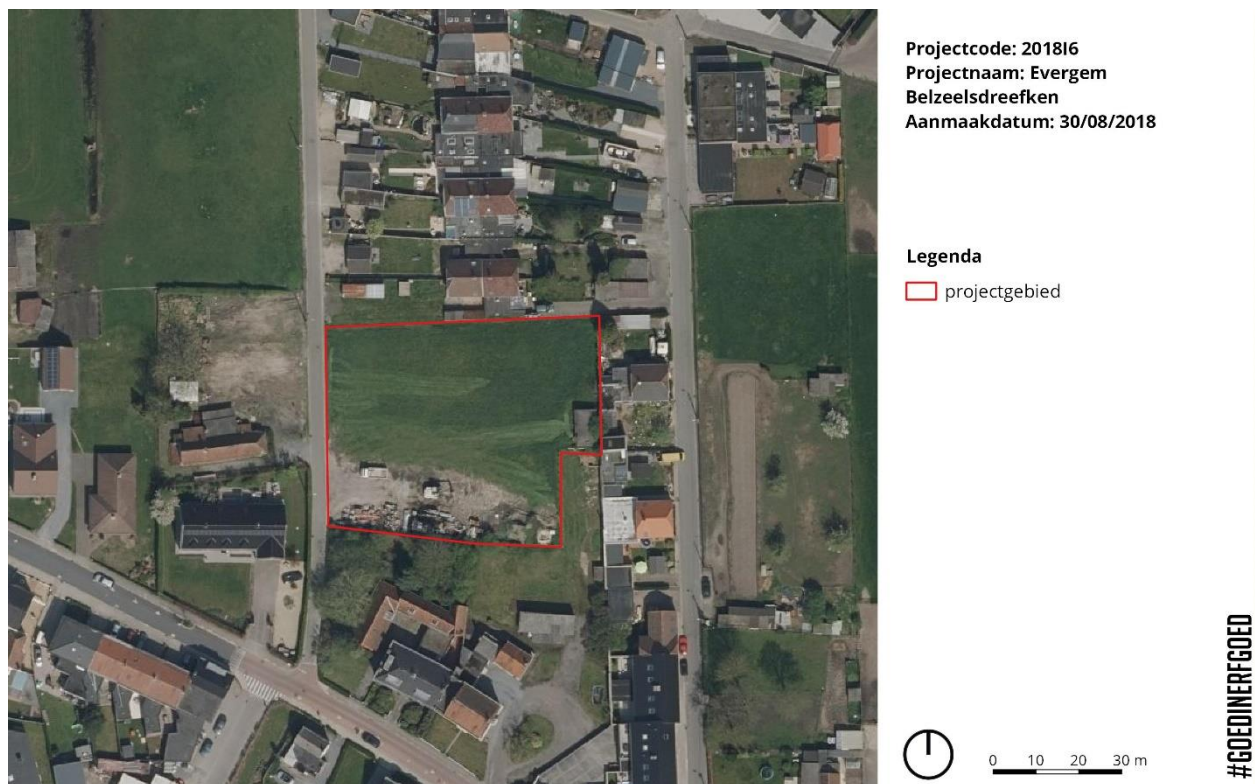
1.4.4. Geplande werken en bodemingrepen

Figuur 4: bestaande toestand: noordelijke zone van het projectgebied

Figuur 5: bestaande toestand: zuidelijke zone van het projectgebied

Figuur 6: bestaande toestand: orthofoto 2017

Bestaande toestand

Momenteel is het terrein braakliggend en onbebouwd. Het zuidelijk deel is ingericht als werfzone. Het terrein is volgend het gewestplan gelegen in woongebied.

Nieuwe toestand

De zes appartementen bestaan uit drie gelijkvloerse wooneenheden met daarboven drie duplexen. Het volume wordt gebouwd op een volledige funderingsplaat met vorstrand, met een totale grondoppervlak van 386 m². Aansluitend worden ook nog terrassen voorzien met een totale oppervlakte van 75 m².

De twee halfopen bebouwingen betreffen twee identieke maar gespiegelde woningen, gebouwd op een volledige funderingsplaat met vorstrand, met een totale grondoppervlak van 202 m². Aansluitend worden ook hier terrassen voorzien met een totale oppervlakte van 50 m².

De garages worden achteraan op het terrein ingepland. Het gaat om negen boxen met een totale grondoppervlak van 294 m².

Verder wordt er een oprit aangelegd waarvan 620 m² met waterdoorlatende verharding zal worden uitgevoerd en 90 m² met niet-waterdoorlatende verharding.

Het resterend deel van het terrein wordt ingericht als deels gemeenschappelijke, deels private tuinen.

VOORONTWERP HERTLEER
PLAN HOB GELUKLOERS

IMMO BELO bvba
BELZEELSPREEKEN
B-9840 EVEREEM
GSM : +32 4

DAPHNE IMPENS
ARCHITECTURE + DESIGN

De inrichting van de plannen is vóór het intrekken van de aanvraag voor de bouwvergunning van de gemeente Evereem, op 18/07/2018, door de architect Daphne Impens, te Brussel, gemaakt. De plannen zijn vóór het intrekken van de aanvraag voor de bouwvergunning van de gemeente Evereem, op 18/07/2018, door de architect Daphne Impens, te Brussel, gemaakt. De plannen zijn vóór het intrekken van de aanvraag voor de bouwvergunning van de gemeente Evereem, op 18/07/2018, door de architect Daphne Impens, te Brussel, gemaakt.

SCHAAL : 1/100
BLAD NR : 08 / 15
DATUM : 24/04/2018

Figuur 9: ontwerpplan half open bebouwing (groot formaat in bijlage) (© Daphne Impens)

14

1.5. Onderzoeksstrategie en -methode

Het bureauonderzoek werd uitgevoerd door Herremans Davy, erkend bij erkenningsnummer OE/ERK/Archeoloog/2017/00166

De nota werd opgemaakt op PC met Office- en Adobe-software. Het bijhorend kaartmateriaal werd aangemaakt in een GIS-omgeving (QGIS). In die GIS werden de digitale ontwerpplannen ingeladen en geprojecteerd ten opzichte van diverse kaartlagen die raadpleegbaar zijn op www.geopunt.be, www.dov.vlaanderen.be, <https://geo.onroerenderfgoed.be/> en de website van de centraal archeologische inventaris (CAI).

Voor de diverse onderdelen van het assessment werden diverse bronnen gebruikt. Deze worden hieronder verder opgesomd en toegelicht. De bronnen en hun correcte bibliografische referentie zijn opgenomen in de bibliografie (§ 3) op het einde van dit verslag.

1.5.1. Landschappelijke situering

De basis voor de landschappelijke situering vormen de diverse cartografische bronnen, met name:

- Tertiair geologische kaart (DOV)
- Quartair geologische kaart (DOV)
- Bodemkaart van België (DOV)
- Potentiële Bodemerosie (Geopunt)
- Bodembedekkingskaart (DOV)
- DHMVII – DTM 1m (Geopunt)
- Topografische Kaart van België 1:10 000, (Geopunt)

Bij het consulteren van dit kaartmateriaal werd gebruik gemaakt van volgende tekstuele toelichtingen:

- De Moor G. & Van De Velde D. 1994, Quartairgeologische Kaart van België, Vlaams Gewest, Verklarende tekst bij het Kaartblad 13 Brugge (1/50.000), in opdracht van Ministerie Vlaamse Gemeenschap, Departement EWBA Administratie Economie, Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie.
- Jacobs P., Marechal R., De Ceukelaire M. & Sevens E. 1993, Toelichting bij de geologische kaart van België. Vlaams gewest. Kaartblad 13. Brugge (Schaal 1: 50 000), in opdracht van Ministerie Vlaamse Gemeenschap, Departement EWBA Administratie Economie, Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie.

- Van Ranst E. & Sys C. 2000, Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart (Schaal 1:20 00), Gent.

Deze bronnen, zowel cartografisch als tekstueel, werden gebruikt omdat ze direct relevant waren ten aanzien van de uiteenlopende inhoudelijke aspecten (geologie, bodemkunde, bodemerosie, bodemgebruik, hydrografie en geomorfologie) en van de landschappelijke situering in de assessment.

1.5.2 Historisch-cartografische situering

Volgend kaartmateriaal werd aangewend bij de historisch-cartografische situering van het projectgebied:

- Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik, 1771- 1778, J. J. F. graaf de Ferraris
- Atlas der buurtwegen, 1843-1845, S.N.
- Cartes topographiques de la Belgique, 1846-1854, P. Vandermaelen
- Atlas cadastral parcellaire de la Belgique, 1842-1879, P.C. Popp

Een aantal parameters werden in acht genomen bij de selectie van het historisch-cartografisch bronmateriaal: relevantie, chronologische spreiding en toegankelijkheid. De hierboven opgesomde cartografische bronnen zijn in de eerste plaats gekozen om een zo breed mogelijk diachroon overzicht te genereren van de bewoningsgeschiedenis in het projectgebied. Verder werd de toegankelijkheid van de cartografische bronnen in acht genomen. Voorkeur werd gegeven aan reeksen die vlakdekkend zijn gekarteerd, maar vooral ook vrij te raadplegen zijn en als gevolg in dit rapport kunnen afgebeeld worden. Voornamelijk gaat het dan om kaartmateriaal beschikbaar via Geopunt (www.geopunt.be). Bijkomend werd gebruik gemaakt van kaartmateriaal ontsloten via Cartesius (www.cartesius.be) en de Koninklijke Bibliotheek van België (<http://uurl.kbr.be>).

1.5.3. Archeologische situering

Voor de archeologische situering werd gewerkt met de databank van het Centraal Archeologisch Inventaris (CAI). Deze inventaris is het centrale verzamelpunt van alle archeologische data in Vlaanderen en bijgevolg een relevante startpunt voor bureauonderzoek. Aanvullend werd gebruik gemaakt van beschikbare en toegankelijke archeologische literatuur.

2. Assessmentrapport

2.1. Methoden, technieken en criteria

Dit assessmentrapport omvat alle informatie uit het bureauonderzoek. Om het archeologisch potentieel van het projectgebied in te schatten en een antwoord te vormen op de vooropgestelde onderzoeksvragen worden de geselecteerde bronnen (supra) geanalyseerd en besproken. Uiteindelijk worden de resultaten van de verschillende deel-assessments samengebracht tot een synthese die het mogelijk maakt een gemotiveerd advies uit brengen met betrekking tot het nut van al dan verdergezet archeologisch onderzoek. Bij onvoldoende informatie wordt er uit gegaan van bijkomende maatregelen om tot een waardevol assessment van het projectgebied te komen.

2.2. Conservatie-assessment

De digitale output van dit bureauonderzoek, gaande van de archeologienota zelf tot alle figuren, plannen, kaarten, lijsten en GIS-bestanden, wordt digitaal bewaard op twee fysieke gegevensdragers. Naast bewaring op deze fysieke media wordt een bijkomend kopij voorzien op een virtuele drager (Google Drive).

Een conservatie-assessment voor stalen of archeologisch vondstmateriaal is niet van toepassing voor dit bureauonderzoek.

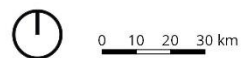
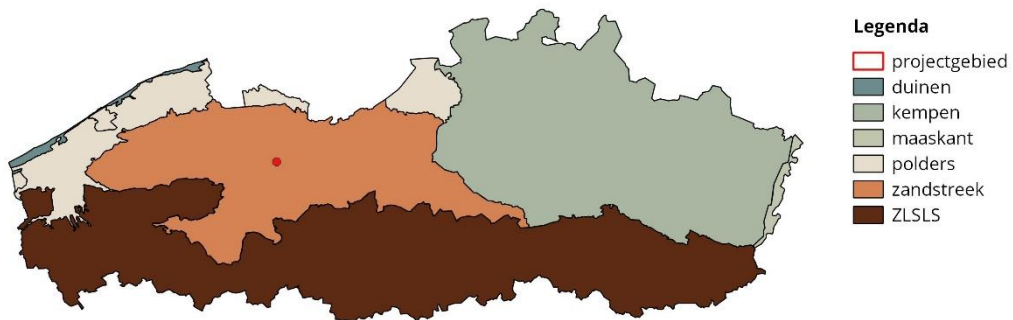
2.3. Assessment van het onderzochte gebied

2.3.1. Landschappelijke situering

2.3.1.1. Topografie, geomorfologie en hydrografie

Evergem situeert zich in de Vlaamse Vallei en behoort tot de geografische regio van Zandig Vlaanderen (Fig. 13). Het landschap is gekenmerkt door een microreliëf gevormd door een afwisseling van eerder zwakke weinig opvallende droge ruggen en nattere depressies, doorsneden door de valleien van de Kale-Durme In het noorden van de gemeente, op het grondgebied van Ertvelde, bevindt zich de dekzandrug van Maldegem naar Stekene. In het zuiden van de gemeente bevinden zich enkele kleinere west-oost georiënteerde ruggen. Op de meest zuidelijke ervan ontwikkelden zich de nederzettingskernen van Belzele en Evergem. Ten zuiden van deze rug is de vallei van de Kale gelegen (Jacobs et al. 1993). Tussen Doornzele en Rieme wordt het oorspronkelijk landschap doorbroken door de kunstmatig opgehoogde gronden rond het Kluizendok (Fig. 14).

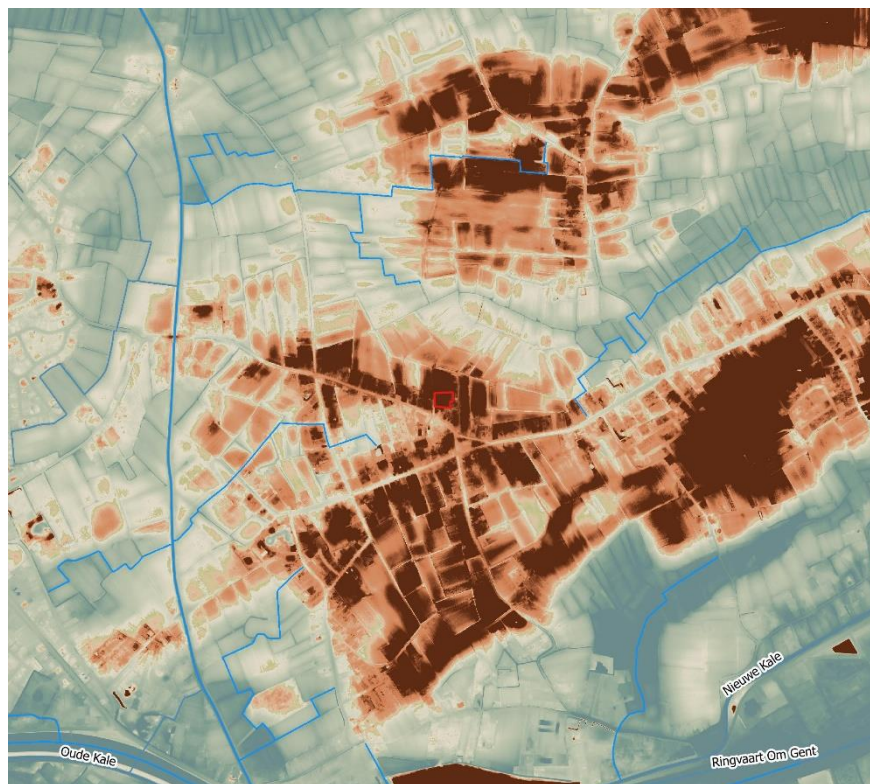
Projectcode: 201816
 Projectnaam: Evergem
 Belzeelsdreefken
 Aanmaakdatum: 30/08/2018

Figuur 13: projectgebied gesitueerd ten opzichte van Vlaanderen

#GOEDINERFGEED

Projectcode: 201816
 Projectnaam: Evergem
 Belzeelsdreefken
 Aanmaakdatum: 30/08/2018

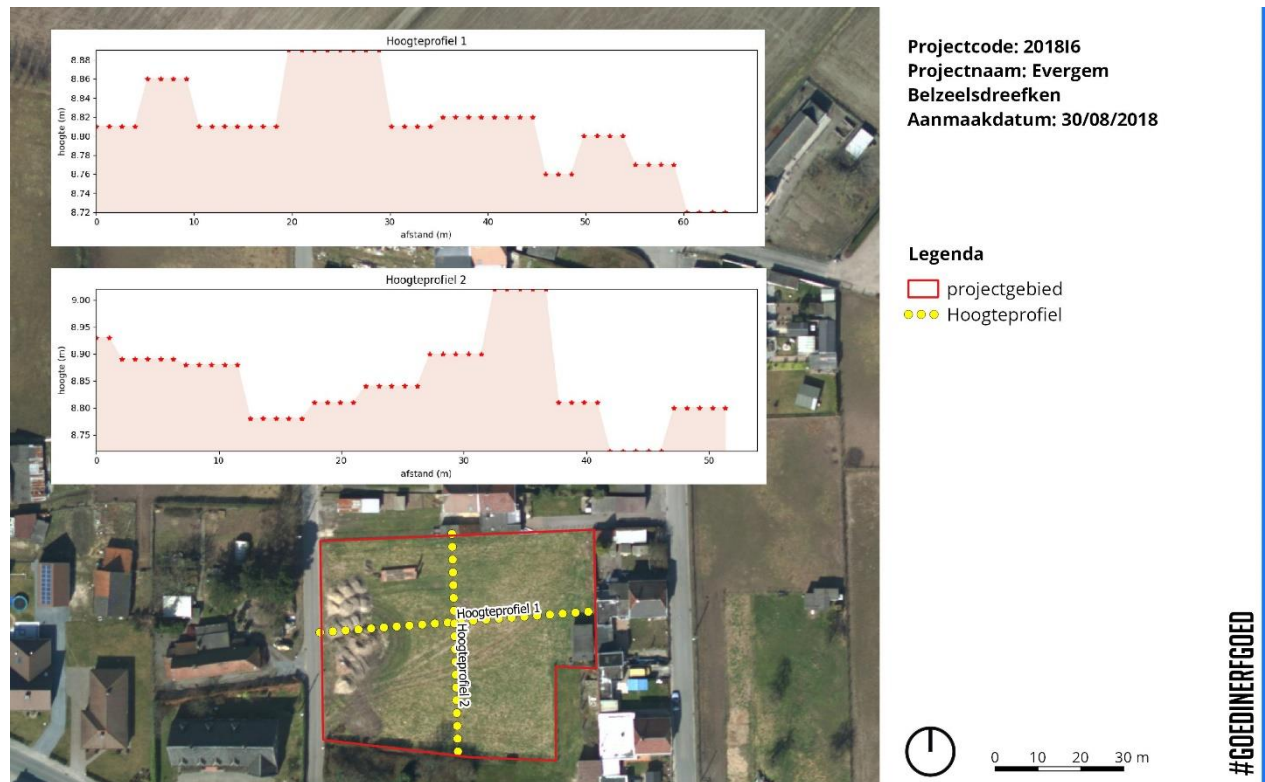

Figuur 14: het projectgebied op het DTM-Vlaanderen (©Geopunt)

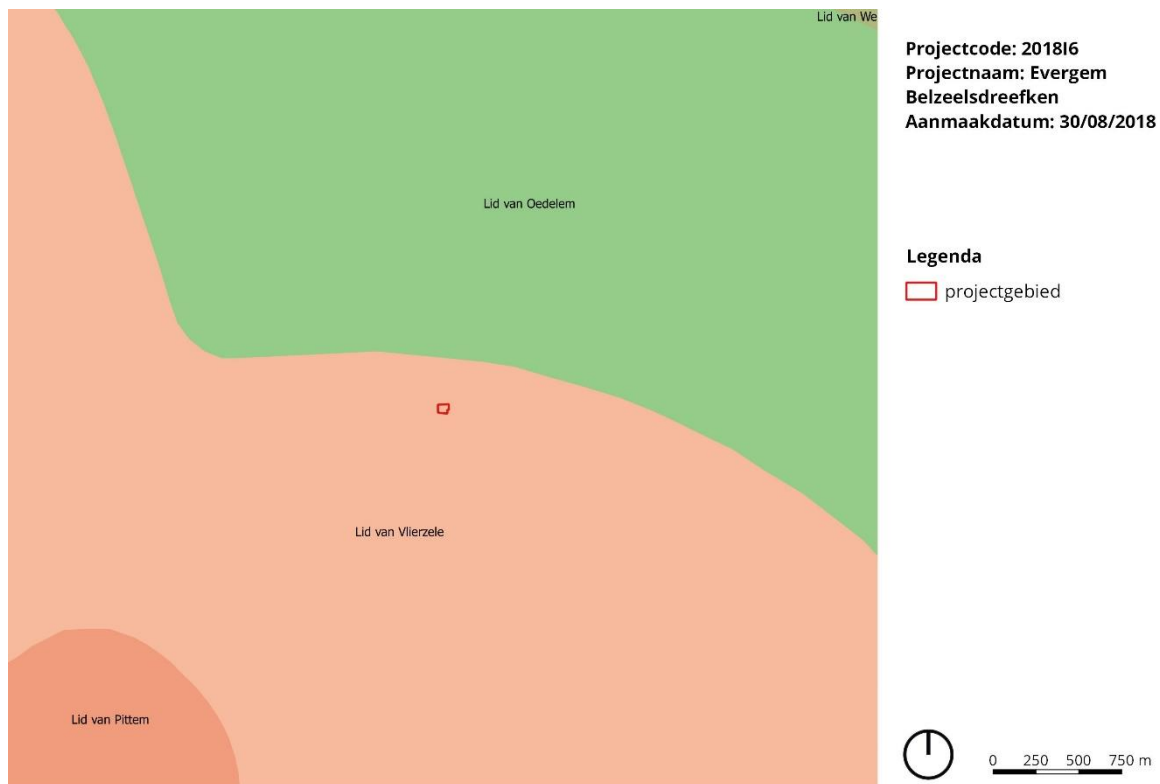
#GOEDINERFGEED

De terreinen situeren zich in een sterk geurbaniseerd kader aan de noordelijke rand van de dorpskern van Belzele op de kop van de meest zuidelijke west-oost georiënteerde zandrug. De oorspronkelijke topografie in de omgeving van het projectgebied is getekend door de ingrijpende antropogene invloed die te verwachten is in een urbane context.

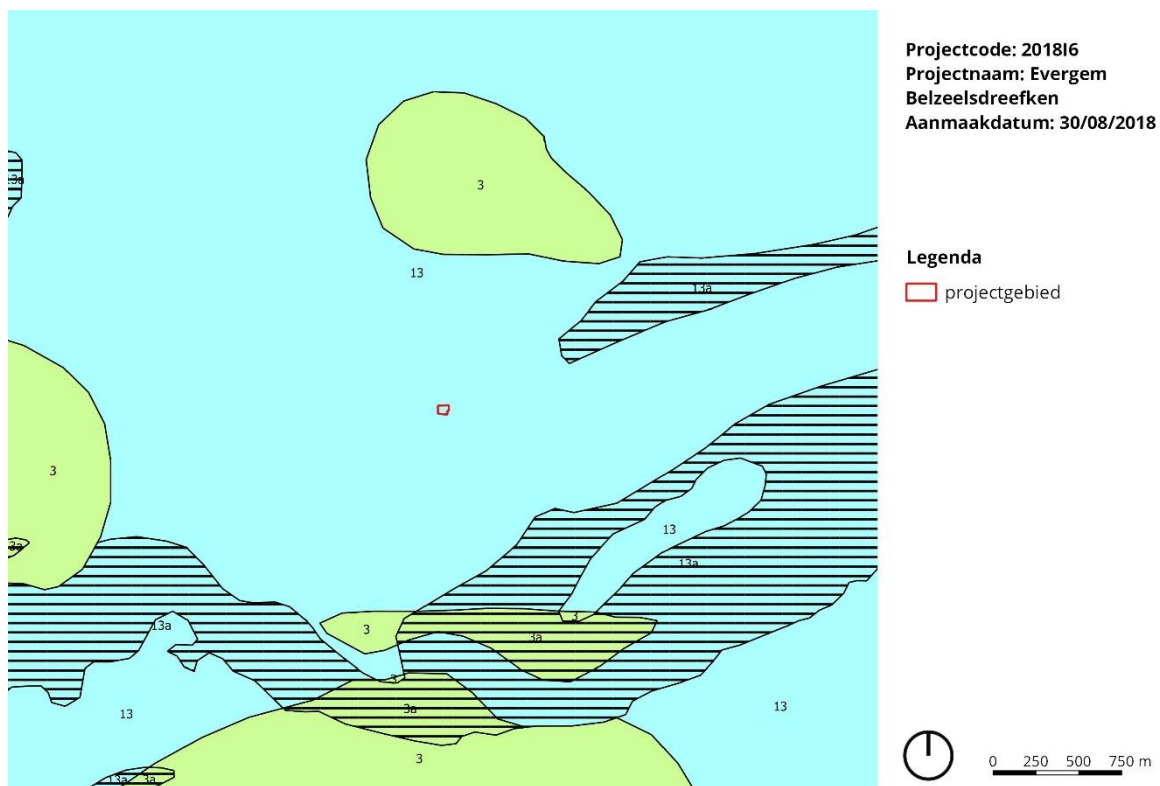
Met hoogten van 9 tot 8,8 m TAW helt het terrein licht af richting noordoosten en volgt hierbij de topografie van de zandrug (Figuur 15).

Figuur 15: het projectgebied op de orthofoto met aanduiding van het hoogteprofiel (Oost-West)

Figuur 16: het projectgebied aangeduid op de tertiair geologische kaart (© DOV)

Figuur 17: het projectgebied aangeduid op de quartair geologische kaart (© DOV)

#GOEDINERFGEED

#GOEDINERFGEED

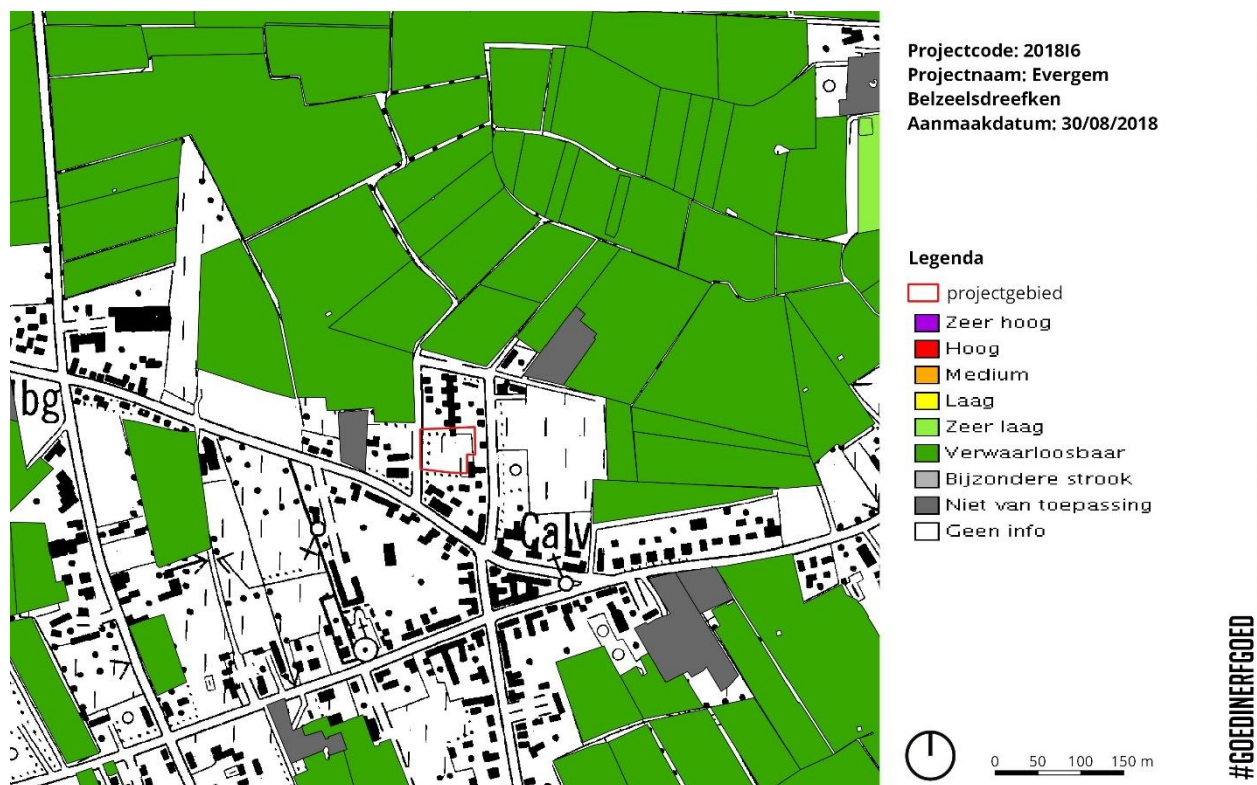
Op schaal van de geologie valt het projectgebied binnen de Tertiaire Formatie van Gent (Figuur 16). Deze Tertiaire formatie is een in essentie mariene afzetting en bestaat voornamelijk uit zandige en kleiige sedimenten. Volgens de Tertiaire geologische kaart dagzoomt ter hoogte van het projectgebied het Lid van Vlierzele gekenmerkt door grijsgroen galuconiethoudend fijn zand, horizontaal of kruisgewijs gelaagd met kleilenzen. Naar onder toe gaat het substraat over in homogeen kleiige zeer fijn zand. De oudere Leden van Pittem en Merelbeke bestaan respectievelijk uit grijsgroen glauconiethoudende kleiig zeer fijn zand afgewisseld met zandige klei, en donkergrijze klei gekenmerkt door dunne zandlenzen met organisch materiaal en pyrietachtige concreties (Jacobs et al. 1993).

[illegible]

#GOEDINERFGOED

2.3.1.2. Bodemtype

Op de bodemkaart staat het projectgebied gekarteerd als bebouwde zone (OB). Men mag er van uit gaan dat hier het bodemprofiel door het ingrijpen van de mens gewijzigd of vernietigd (kunstmatige gronden) is. Grenzend aan het projectgebied situeren zich de bodemtypes Zch en Zbm. Zch bodems kenmerken zich door een donker bruingrijze bovengrond die goed humeus is en zo'n 30-60 cm dik. De Podzol B, 20-30 cm dik, is verbrokken in harde concreties. De roestverschijnselen beginnen tussen 60 en 90 cm. Het gaat om postpodzolbodems, antropogene bodems gevormd door jarenlange landbouw. Zbm betreft dan weer een droge plaggenbodem met een bouwlaag van donker grijsbruin (-g) heideplaggen of donkerbruin (-b) bosplaggen. De humeuze A-horizont is minstens 60 cm dik en bevat meer dan 1% humus. Onder de Ap wordt meestal een bedolven verbrokkelde Podzol B aangetroffen. De roestverschijnselen beginnen tussen 80 en 120 cm. Het gaat ook hier om een antropogene bodem met invloed van de mens door landbouwpraktijken (aanvoer van plaggen uit de heide en vermengd met mest van de potstal) (Figuur 18) (Van Ranst en Sys 2000).

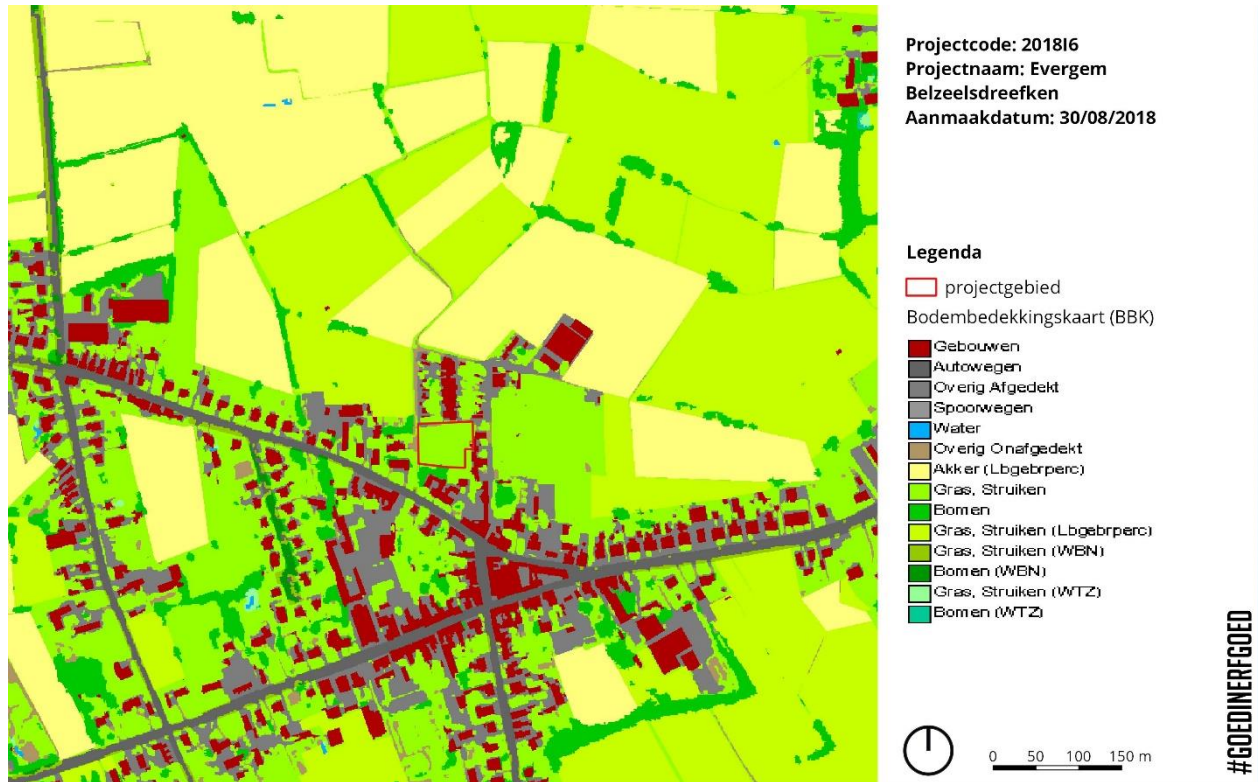
Figuur 19: de bodemerosiekaart met aanduiding van het projectgebied (© Geopunt)

2.3.1.3. Bodemerosie

Het projectgebied ligt in urbaan gebied en is niet gekarteerd op de bodemerosiekaart (Figuur 19).

2.3.1.4. Bodemgebruik

Op de bodembekdeckingskaart staat het projectgebied gekarteerd als gras en struiken (Figuur 20).

Figuur 20: de bodembekdeckingskaart met aanduiding van het projectgebied (© DOV)

2.3.2 Historisch-cartografische situering

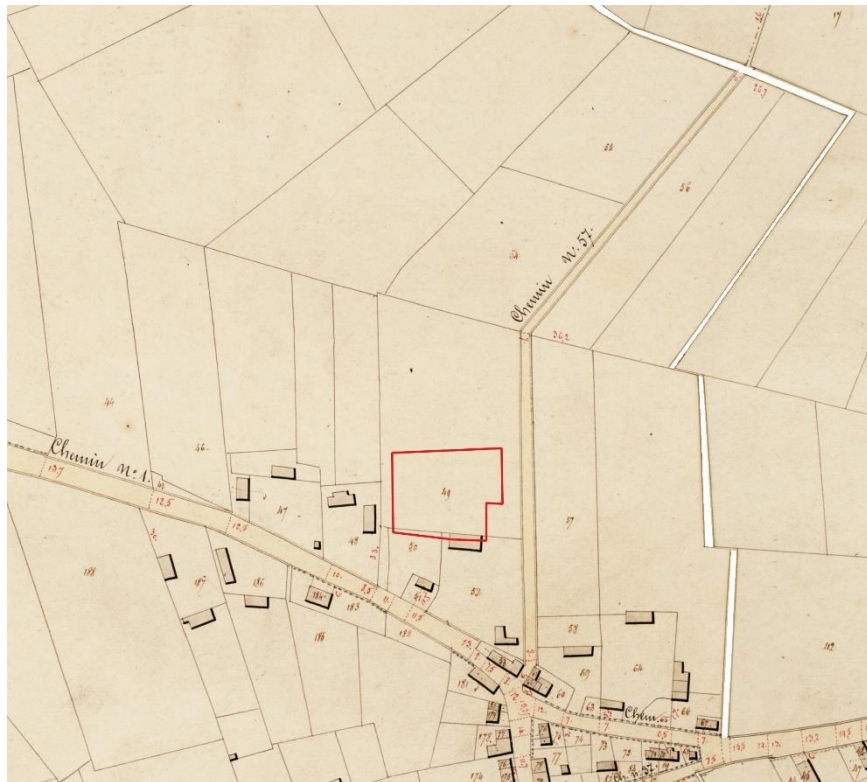
Landschap en hydrografie waren in grote mate bepalend voor de topografische ontwikkeling van Evergem. De oudste artefacten gevonden in westelijk Evergem op de hoger gelegen zandrug langs de Kale dateren uit het Epipaleolithicum (circa 11.000-8000 voor Christus) en het Mesolithicum (circa 8000-4000 voor Christus). Archeologisch onderzoek wijzen eveneens op bewoning tijdens de metaaltijden en de Gallo-Romeinse periode. Frankische toponiemen en historische vermeldingen sinds de 10de eeuw duiden op vroegmiddeleeuwse bewoning in het gebied. Evergem maakte deel uit van het Merovingische kroondomein, de fiscus Marca, in de 10de eeuw horend tot de Sint-Baafsabdij. Na de invallen van de Noormannen werden de heren van Dendermonde als voogden van Evergem aangesteld in het oude Sint-Baafsdomein. Het gebied ten noordoosten, tussen het dorpscentrum van Evergem en Doornzele, bleef onder de rechtstreekse controle van de abdij staan. Het domein van de voogden van Evergem strekte zich uit ten westen (Belzele), en kwam reeds tot stand in de 10de eeuw, de ontginning vond vermoedelijk plaats in de 11de eeuw. Verschillende

dorpskernen (zoals Evergem, Belzele en Doornzele) ontwikkelden zich tijdens de vroege middeleeuwen uit de koutercomplexen gesitueerd op de droge zandruggen langs de Kale-Durmevallei. Verder ontginning tijdens de volle middeleeuwen - onder impuls van onder andere de Sint-Baafsabdij en de Graven van Vlaanderen (Johanna van Constantinopel) - leidden tot het ontstaan van andere gehuchten zoals Wippelgem, Kerkbrugge, Langerbrugge, Kluizen, Rieme en ter Venen. Deze situeerden zich veelal langs de Antwerpse heerweg in een uitgestrekt heidegebied met moerassige gedeelten. Het gehucht Langerbrugge dankt haar naam aan de gelijknamige brug die reeds werd vermeld in 1235 en door de Sint-Baafsabdij werd aangelegd als verbinding tussen haar twee belangrijke domeinen Sloten en Marca. Het was gelegen aan de samenvloeiing van de Kale met de Burggravenstroom en de later Sasse Vaart (gegraven in 1547) (Agentschap Onroerend Erfgoed 2018).

De oudste raadpleegbare kaart met relevante informatie over het projectgebied is de Kabinetskaart van Ferraris (1771-1778) (Figuur 21). De omgeving van het projectgebied wordt aangeduid als akkerland afgebakend met hoogstambomen. Er is in deze periode geenszins sprake van bewoning. Ten oosten van het projectgebied zit het verloop van het Belzeelsdreefken al vervat in de percelering en aanplant. Ten zuiden van het projectgebied zien we de dorpskern van Belzele en de Kuitenbergstraat.

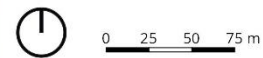
Figuur 21: het projectgebied op de kaart van Ferraris (1771-1778) (©Geopunt)

Projectcode: 201816
 Projectnaam: Evergem
 Belzeelsdreefken
 Aanmaakdatum: 30/08/2018

Legenda

projectgebied

#GOEDINERGOED

Figuur 22: het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (1843-1845) (©Geopunt)

Projectcode: 201816
 Projectnaam: Evergem
 Belzeelsdreefken
 Aanmaakdatum: 30/08/2018

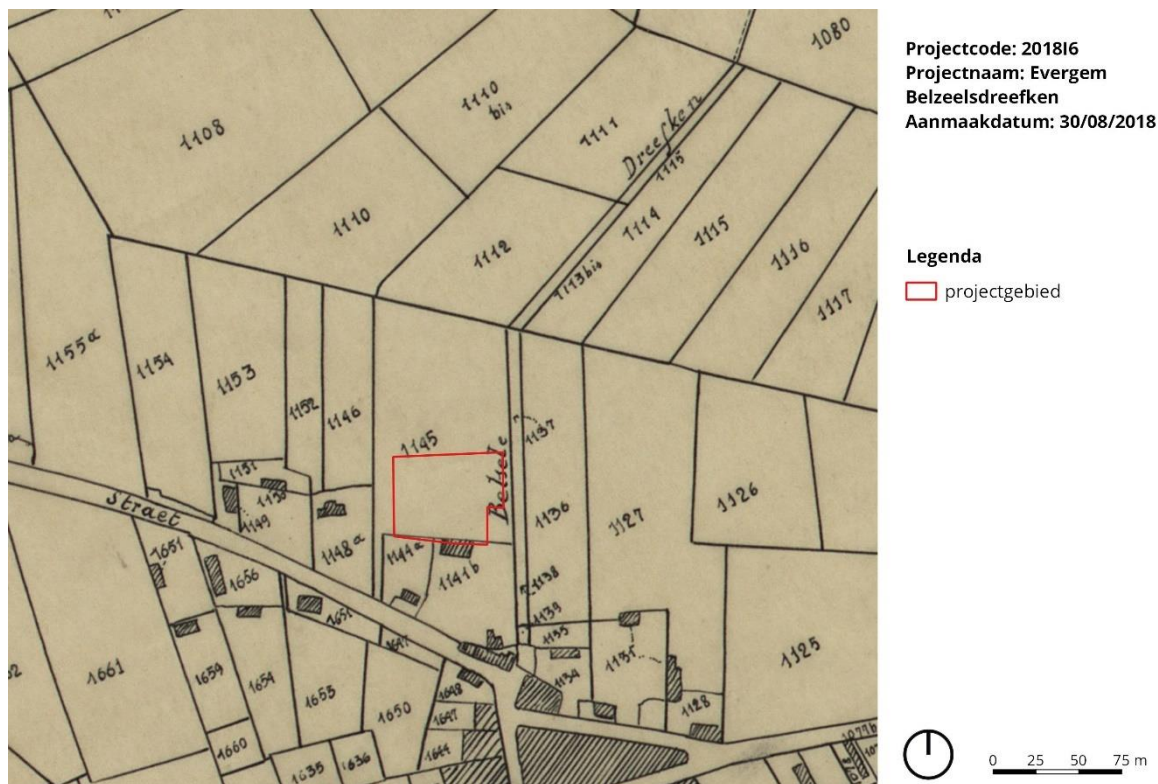
Legenda

projectgebied

#GOEDINERGOED

Figuur 23: het projectgebied op de topografische kaart Vandermaelen (1846-1854) (©Geopunt)

Figuur 24: het projectgebied op het Popp-kadaster (1842-1879) (©Geopunt)

De Atlas der Buurtwegen (1843-1845) (Figuur 22), de topografische kaart Vandermaelen (1846-1854) (Figuur 23) en de Popp-kaart (1842-1879) (Figuur 24) geven een beeld van de 19de eeuwse ontwikkeling in het projectgebied. Ten oosten van het projectgebied ontwikkelt het Belzeelsdreefken tot volwaardige weg aansluitend op de Kuitenbergstraat. Het projectgebied blijft doorheen de volledige 19de eeuw onbebouwd terrein en men kan uit gaan van een agrarisch landgebruik. Ten zuiden van het projectgebied ontwikkelt zich bebouwing langs de Kuitenbergstraat.

De opeenvolgende orthofoto's uit de periode 1971 (Fig. 25) , 1979-1990 (Fig. 26) en 2013-2015 (Fig. 6) tonen de verdere evolutie binnen het projectgebied tijdens de 20ste eeuw. We zien een doorlopend gebruik van het terrein als weiland. Los van enkele tijdelijke (1971) en een kleine meer gedegen constructie op de oostgrens van het terrein werd geen bebouwing vastgesteld. De meest recente orthofoto toont de aanleg van een werfzone op het zuidelijk deel van het terrein die klaarblijkelijk ook gepaard ging met enige afgravingswerken.

Projectcode: 201816
 Projectnaam: Evergem
 Belzeelsdreefken
 Aanmaakdatum: 30/08/2018

Legenda

projectgebied

0 25 50 75 m

#GOEDINERFGOED

Figuur 25: het projectgebied op een orthofoto uit 1971 (©Geopunt)

Projectcode: 201816
 Projectnaam: Evergem
 Belzeelsdreefken
 Aanmaakdatum: 30/08/2018

Legenda

projectgebied

0 25 50 75 m

#GOEDINERFGOED

Figuur 26: het projectgebied op een orthofoto uit de periode 1979-1990 (©Geopunt)

2.3.3. Archeologische situering

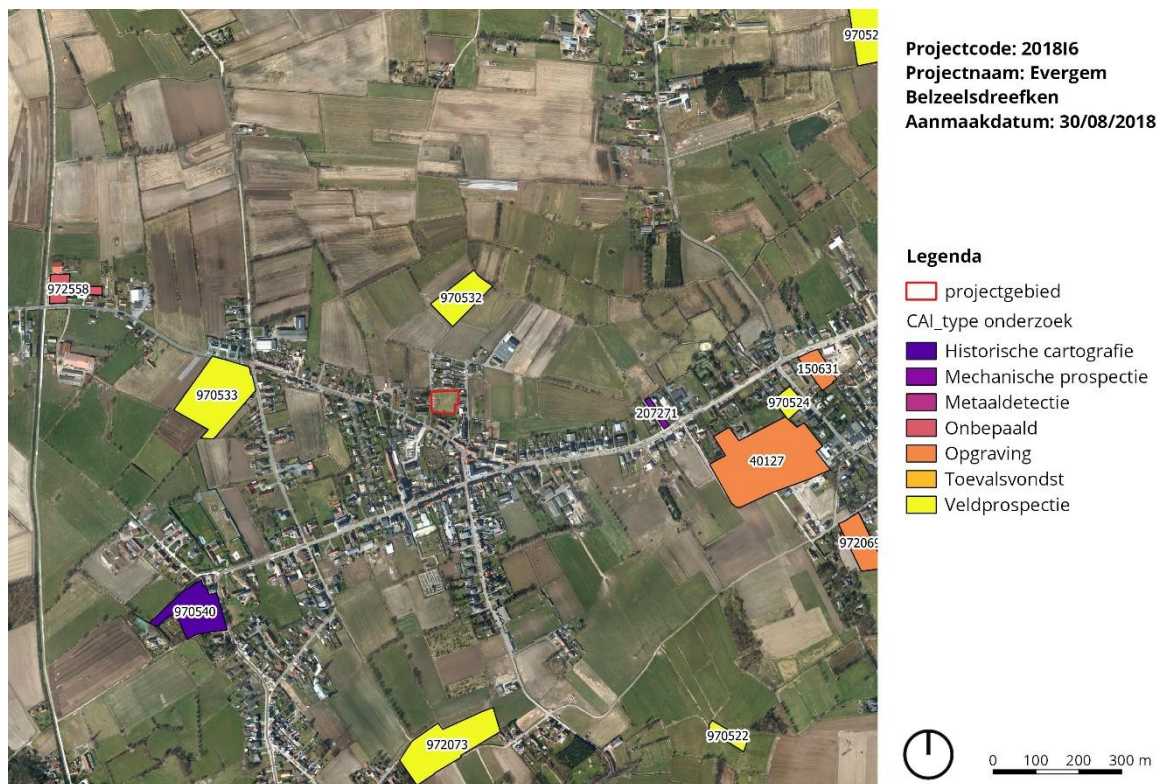
De CAI vermeldt voor Evergem talrijke archeologische vindplaatsen. Onderstaand overzicht focust op de vindplaatsen die het meest relevant zijn voor een archeologisch assessment van het projectgebied, met name de sites gesitueerd op de verschillende zandige opduikingen in het Evergemse landschap. Archeologisch onderzoek door luchtfotografie, veldprospectie en opgravingen wijzen menselijke aanwezigheid sinds de steentijden. De oudste artefacten gevonden in westelijk Evergem op de hoger gelegen zandrug langs de Kale dateren uit het Epipaleolithicum (circa 11.000-8000 voor Christus) en het Mesolithicum (circa 8000-4000 voor Christus). De meest gekende sites uit deze periode zijn Ralingen (CAI ID 972071), christoffelweg (CAI ID 150537), Kromvelde (CAI ID 970538), Kouwenbroek (CAI ID 157835), Overdam (CAI ID 970521), Koolstraat (CAI ID 150273) en Molenhoek (CAI ID 972069).

Tijdens luchtfotografische prospecties werden verscheidene grafstructuren uit de bronstijd ontdekt (Semey & Vanmoerkerke 1984). Verder is het voor de metaaltijden belangrijk te wijzen op de verschillende vindplaatsen waar nederzettingssporen aan het licht kwamen zoals Ralingen (CAI ID 972071; 207268), Spoorwegstraat (CAI ID 972076), Christoffelweg (CAI ID 150537), Koolstraat (CAI ID 150273)

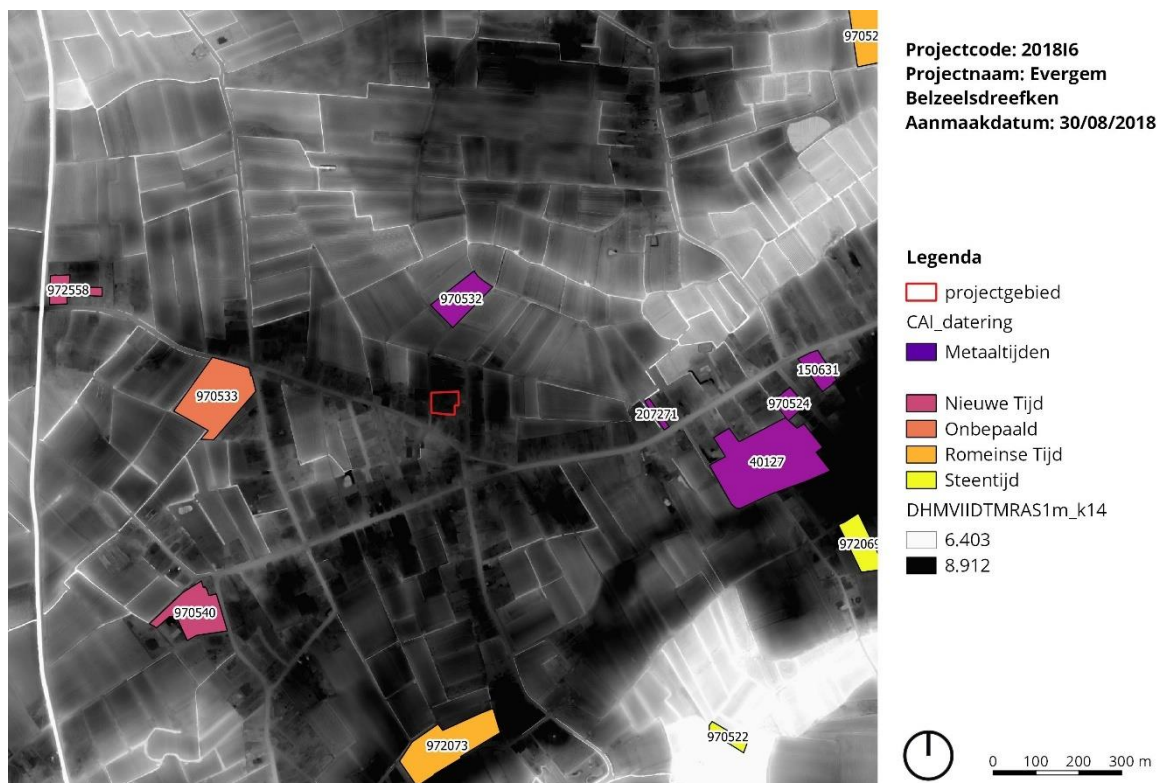
Op verschillende plaatsen – waaronder Kluizen, Ralingen (CAI ID 972071; 150618), Potterie (CAI ID 150262), Spoorwegstraat (CAI ID 972076), Christoffelweg (CAI ID 150537), Koolstraat (CAI ID 150273) en Vierlinden (CAI ID 972072) – werden Gallo-Romeinse nederzettingssporen aangetroffen.

Op een aantal sites – vaak al bewoond sinds de ijzertijd of Romeinse periode - werden ook middeleeuwse erfinrichting en bewoningssporen vastgesteld. Het gaat dan voornamelijk om sporen van volmiddeleeuwse bewoning: Potterie (CAI ID 150262), Ralingen (CAI ID 970531), Koolstraat (CAI ID 150273). Op vindplaats de Droogte kwamen dan weer beperkte sporen uit de late middeleeuwen aan het licht (CAI ID 159821).

Ook in een straal van +/- 500 m rond het projectgebied werden er talrijke vindplaatsen vastgesteld en opgenomen in de CAI (Zie tabel 1 en fig. 26-27). Uit de ruime diachrone spreiding van de vondsten kunnen we opmaken dat de kop van de zandrug waarop het projectgebied is gesitueerd, reeds sinds de steentijden werd bewoond en ook een occupatie kende tijdens de metaaltijden en Romeinse periode. Ook tijdens de middeleeuwen en later was er bewoning in en rond de ontluikende dorpskern van Belzele.

Figuur 27: CAI-data op de actueel orthofo met aanduiding van het type onderzoek (©Geopunt)

Figuur 28: CAI-data op het digitaal hoogtemodel volgens periode (©Geopunt)

#GOEDINERGOED

#GOEDINERGOED

Tabel 1: CAI-data in een straal van +/- 500 m rond het projectgebied (©Geopunt)

ID	Locatie	Datering	Sporen	Onderzoek	Literatuur
207271	Oosteindestraat	volle middeleeuwen	erfinrichting	Mechanische prospectie	Vanhee 2013
150631	Schoonstraat	volle middeleeuwen	enkel huis en mogelijke bijgebouwen	Opgraving	Vanhee 2011
40127	Steenovenstraat	volle middeleeuwen	3 huizen, 1 bijgebouwtje, 3 waterputten, 1 waterkuil, 2 silo's, erfinrichting	Opgraving	De Logi & Schynkel 2008
970532	Belzeelsdreefken	volle middeleeuwen	prospectiemateriaal aardewerk	Veldprospectie	Verlot 1984
970524	Molenhoek	volle middeleeuwen	prospectiemateriaal aardewerk	Veldprospectie	Verlot 1984
970540	Ackaertsgoed	18de eeuw	site met walgracht	Historische cartografie	Verlot 1984
972558	Kuitenbergmolen	16de eeuw	molen	Historische cartografie	Verlot 1984
970533	Kuitenbergstraat	Steentijd	prospectiemateriaal silex	Veldprospectie	Verlot 1984
972073	Nieuw Rabot	Romeinse Tijd	prospectiemateriaal aardewerk	Veldprospectie	Verlot 1984
972069	Evergem-Molenhoek	Finaal paleolithicum en Bronstijd	prospectiemateriaal silex; bronstijd grafheuvel	Opgraving en veldprospectie	Semey & Vanmoerkerke 1984

2.3.4. Datering en interpretatie

Het projectgebied situeert zich op de kop van een zandrug waar zich tijdens de middeleeuwen het dorp Belzele ontwikkelde. In een straal van +/- 500 m rond het projectgebied werden er talrijke vindplaatsen van geregistreerd in de CAI (Zie tabel 1 en fig. 26-27). Uit de ruime diachrone spreiding van de vondsten kunnen we opmaken dat de kop van de zandrug waarop het projectgebied is gesitueerd, reeds sinds de steentijden werd bewoond en ook een occupatie kende tijdens de metaaltijden en Romeinse periode. Ook tijdens de middeleeuwen en later was er bewoning in en rond de ontlukende dorpskern van Belzele. Archeologische sporen uit de vroege middeleeuwen ontbreken, maar een menselijke aanwezigheid in deze periode lijkt evident gezien het Frankische 'sele' toponiem en de historisch aangetoonde verwevenheid van het gebied met het Merovingische kroondomein, de fiscus Marca.

Of het terrein ingesloten tussen het Berzeelsdreefken en de Kuitenbergstraat ooit bewoning heeft gekend is niet aan te tonen maar ook niet uit te sluiten. In de 18de eeuw waren de

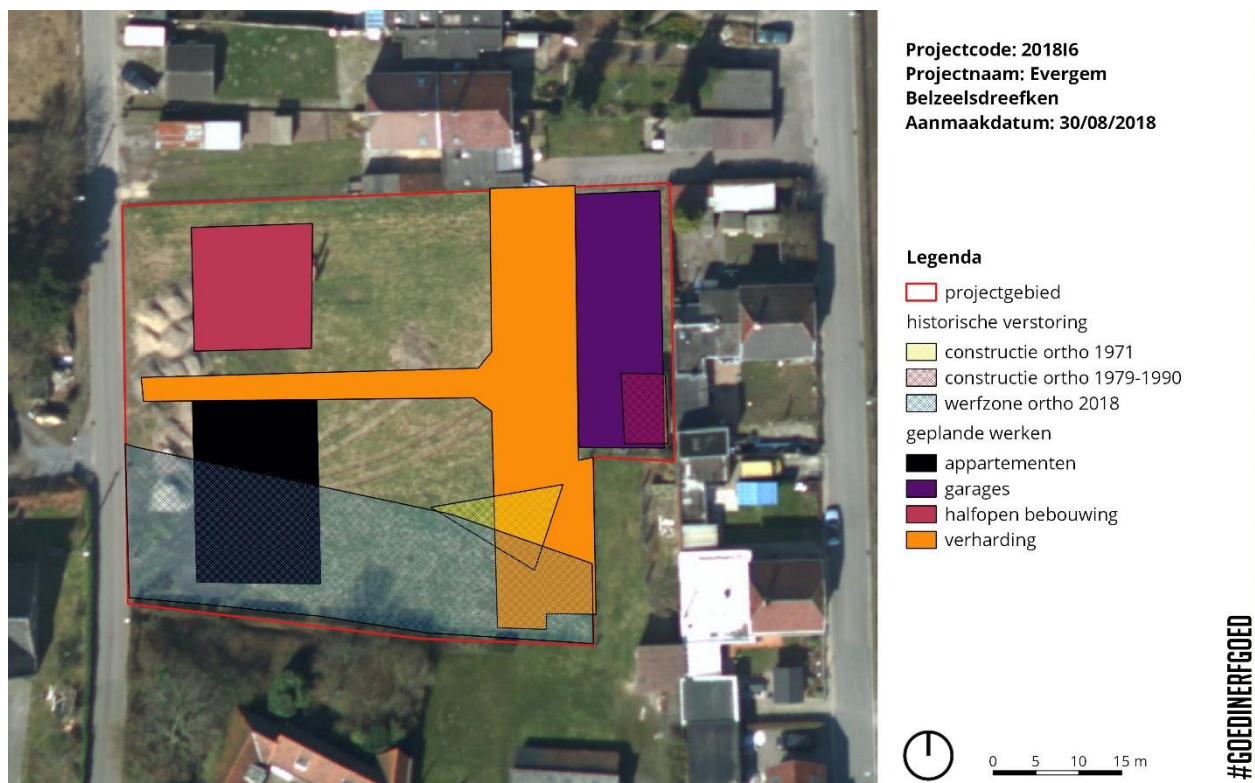
terreinen alleszins niet bebouwd. De Ferrariskaart vult het projectgebied in als akkerland. Tijdens de 20ste eeuw werden de percelen vooral gebruikt als weiland.

3. Synthese

Deze synthese brengt de resultaten uit het landschappelijke, archeologische en historisch-cartografisch assessment in confrontatie met de geplande werken. De beschikbare bronnen leveren voldoende informatie om de vooropgestelde onderzoeksvragen te beantwoorden:

- *Wat is op basis van de bestaande bronnen, het archeologisch potentieel van het projectgebied?*
Hoog. Het projectgebied bevindt zich op een landschappelijk aantrekkelijke positie met name een zandrug waar zich tijdens de middeleeuwen het dorp Belzele ontwikkelde. Het projectgebied situeert zich net ten noorden van de Kuitenbergstraat die de dorpskern van Belzele doorkruist. In een straal van +/- 500 m rond het projectgebied werden er talrijke vindplaatsen van geregistreerd in de CAI. Uit de ruime diachrone spreiding van de vondsten kunnen we opmaken dat de kop van de zandrug waarop het projectgebied is gesitueerd, reeds sinds de steentijden werd bewoond en ook een occupatie kende tijdens de metaaltijden, Romeinse periode, vroege middeleeuwen, volle middeleeuwen en later.
- *Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van één of meerdere archeologische sites binnen de grenzen van het projectgebied?*
De aanwezigheid of afwezigheid van een archeologische vindplaats kan op basis van een bureaustudie niet worden aangetoond. Verdergezet onderzoek met ingreep in de bodem is nodig om een betrouwbare inschatting te maken.
- *Wat is de bewaringstoestand van bodem en eventuele site(s) in het projectgebied?*
De bewaringstoestand van de bodem is goed. Sinds de 18de eeuw is het terrein op enkele zones na (tijdelijke constructies, kleine constructie oostgrens erf en huidige werfinrichting) nauwelijks geroerd. De bodemkaart suggereert wel een zekere impact op de natuurlijke bodem door landbouw (postpodzol- en plaggenbodems). Hierdoor verkleint de kans op goed bewaarde steentijdartefactensites.
- *Welke impact hebben de geplande werken op het eventuele archeologisch erfgoed?*
De impact is groot. In totaal wordt zo'n 882 m² gefundeerde constructies opgetrokken (appartementen, woningen en garages). Daarbij wordt nog zo'n 710 m² verhard.

Daarnaast moet men rekening houden met mogelijk impact op archeologisch erfgoed van terras- en tuinaanleg (aanplant, vijvers, poelen).

Figuur 29: historische verstoring en geplande werken op de recente orthofoto (©Geopunt)

- *Biedt het projectgebied een potentieel op kennisvermeerdering?*
 Ja. Het projectgebied heeft een hoog archeologisch potentieel en de bewaartoestand is goed. Daartegenover staan de geplande werken met een grote impact op de bodem. De spreiding van de geplande werken biedt de mogelijkheid om tot de nodige ruimtelijk inzichten te komen die tot kennisvermeerdering kunnen leiden.
- *Wat is het kader waarin dit kennispotentieel kan of moet geëxploiteerd worden?*
 De archeologienota op basis van bureauonderzoek wordt beschouwd als volledig. De bestaande archeologische en historische bronnen leverden echter onvoldoende informatie om het archeologisch potentieel en het potentieel op kennisvermeerdering afdoende te evalueren.

Verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem in de vorm van proefsleuven lijkt in deze aangewezen en ook kosten-baten te verantwoorden.

Samenvatting van het onderzoek

BVBA IMMO BELO plant de bouw van zes appartementen, twee open bebouwingen en negen garages op de percelen gekend bij het kadaster onder de nummer Evergem, 2de afdeling, sectie F, perceelnummers 1141c2. De totale oppervlakte van de betrokken percelen betreft 3349,07 m² (>3000m²) waarvan meer dan 1000m² wordt geroerd door de geplande werken met ingreep op de bodem. De opmaak van een archeologienota is dan ook verplicht.

Het archeologisch potentieel van het projectgebied wordt ingeschat als hoog. Het projectgebied bevindt zich op een landschappelijk aantrekkelijke positie met name een zandrug waar zich tijdens de middeleeuwen het dorp Belzele ontwikkelde. Het projectgebied situeert zich net ten noorden van de Kuitenbergstraat die de dorpskern van Belzele doorkruist. In een straal van +/- 500 m rond het projectgebied werden er talrijke vindplaatsen van geregistreerd in de CAI. Uit de ruime diachrone spreiding van de vondsten kunnen we opmaken dat de kop van de zandrug waarop het projectgebied is gesitueerd, reeds sinds de steentijden werd bewoond en ook een occupatie kende tijdens de metaaltijden, Romeinse periode, vroege middeleeuwen, volle middeleeuwen en later.

De bewaringstoestand van de bodem is goed. Sinds de 18de eeuw is het terrein op enkele zones na (tijdelijke constructies, kleine constructie oostgrens erf en huidige werfinrichting) nauwelijks geroerd. De bodemkaart suggereert wel een zekere impact op de natuurlijke bodem door landbouw (postpodzol- en plaggenbodems). Hierdoor verkleint de kans op goed bewaarde steentijdartefactensites. Daartegenover staat dat de impact van de geplande werken groot is. In totaal wordt zo'n 882 m² gefundeerde constructies opgetrokken (appartementen, woningen en garages). Daarbij wordt nog zo'n 710 m² verhard. Daarnaast moet men rekening houden met mogelijk impact op archeologisch erfgoed van terras- en tuinaanleg (aanplant, vijvers, poelen).

De bestaande archeologische en historische bronnen leverden echter onvoldoende informatie om het archeologisch potentieel en het potentieel op kennisvermeerdering afdoende te evalueren. Verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem in de vorm van proefsleuven lijkt in deze aangewezen en ook kosten-baten te verantwoorden.

Bibliografie

Literatuur

Agentschap Onroerend Erfgoed 2018: Evergem [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/121317> (geraadpleegd op 3 september 2018).

De Logi A. & Schynkel E., 2008. Archeologisch onderzoek Evergem - Steenovenstraat. 7 april tot 22 augustus 2008. KLAD-Rapport 7, Aalter.

De Moor G. & Van De Velde D. 1994, Quartairgeologische Kaart van België, Vlaams Gewest, Verklarende tekst bij het Kaartblad 13 Brugge (1/50.000), in opdracht van Ministerie Vlaamse Gemeenschap, Departement EWBA Administratie Economie, Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie.

Jacobs P., Marechal R., De Ceukelaire M. & Sevens E. 1993, Toelichting bij de geologische kaart van België. Vlaams gewest. Kaartblad 13. Brugge (Schaal 1: 50 000), in opdracht van Ministerie Vlaamse Gemeenschap, Departement EWBA Administratie Economie, Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie.

Semey J. & Vanmoerkerke J. 1984, Evergem-Molenhoek (O.-Vl.), in: Archeologie 1984/2, p 93; Bourgeois J. e.a. 1999, Cirkels in het land. Een inventaris van cirkelvormige structuren in de provincies Oost- en West-Vlaanderen. III. Archeologische Inventaris Vlaanderen. Buitengewone reeks, nr. 7.

Vanhee D. 2011, Archeologisch onderzoek Evergem - Schoonstraat 201, KLAD-Rapport 26, Aalter.

Vanhee D. 2013, Archeologisch vooronderzoek Evergem- Oosteindestraat 69. 22 & 24 april 2013, KLAD-Rapport 41, Aalter.

Van Ranst E. & Sys C. 2000, Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart (Schaal 1:20 000), Gent.

Verlot M., 1984, Archeologisch onderzoek in de gemeente Evergem: prospectie-analyse-synthese, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Gent.

Historisch kaartmateriaal

Ferraris J. J. F. 1771-1778, Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden, Koninklijke Bibliotheek van België (geraadpleegd op via www.geopunt.be)

Popp P. C. 1842-1879, Atlas cadastral parcellaire de la Belgique, Koninklijke Bibliotheek van België (geraadpleegd op 30/08/2018 via www.geopunt.be)

S.N. 1843-1845, Atlas der Buurtwegen (geraadpleegd op 30/08/2018 via www.geopunt.be)

Vandermaelen P. 1846-1854, Atlas cadastral du Royaume de Belgique (geraadpleegd op 30/08/2018 via www.geopunt.be)

Lijst van figuren

Figuur 1: het onderzoeksgebied voorgesteld op de topografische kaart (© NGI).....	6
Figuur 2: het projectgebied voorgesteld op het hedendaags kadaster (© geopunt)	6
Figuur 3: het projectgebied aangeduid op de hedendaagse orthofoto met de archeologische voorkennis. Het projectgebied is niet opgenomen in een vastgestelde inventaris en is niet beschermd. Het projectgebied situeert zich eveneens niet in een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Volgens de CAI werden in de omgeving enkele archeologische waarnemingen gedaan (geel) (© geopunt)	7
Figuur 4: bestaande toestand: noordelijke zone van het projectgebied.....	9
Figuur 5: bestaande toestand: zuidelijke zone van het projectgebied	9
Figuur 6: bestaande toestand: orthofoto 2017	10
Figuur 7: inplantingsplan (groot formaat in bijlage) (© Daphne Impens)	12
Figuur 8: ontwerpplan appartementen (groot formaat in bijlage) (© Daphne Impens)	13
Figuur10: ontwerpplan garages (groot formaat in bijlage) (© Daphne Impens).....	15
Figuur 11: snede appartementen (groot formaat in bijlage) (© Daphne Impens).....	16
Figuur 12: snede halfopen bebouwing (groot formaat in bijlage) (© Daphne Impens)	17
Figuur 13: projectgebied gesitueerd ten opzichte van Vlaanderen	21
Figuur 14: het projectgebied op het DTM-Vlaanderen (©Geopunt)	21
Figuur 15: het projectgebied op de orthofoto met aanduiding van het hoogteprofiel (Oost-West).....	22
Figuur 16: het projectgebied aangeduid op de tertiair geologische kaart (© DOV)	23
Figuur 17: het projectgebied aangeduid op de quartair geologische kaart (© DOV)	23
Figuur 18: de bodemtypenkaart met aanduiding van het projectgebied (© DOV).....	24
Figuur 19: de bodemerosiekaart met aanduiding van het projectgebied (© Geopunt)	25

Figuur 20: de bodembedekkingkaart met aanduiding van het projectgebied (© DOV)	26
Figuur 21: het projectgebied op de kaart van Ferraris (1771-1778) (©Geopunt).....	27
Figuur 22: het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (1843-1845) (©Geopunt)	28
Figuur 23: het projectgebied op de topografische kaart Vandermaelen (1846-1854) (©Geopunt).....	28
Figuur 24: het projectgebied op het Popp-kadaster (1842-1879) (©Geopunt).....	29
Figuur 25: het projectgebied op een orthofoto uit 1971 (©Geopunt)	30
Figuur 26: het projectgebied op een orthofoto uit de periode 1979-1990 (©Geopunt).....	30
Figuur 27: CAI-data op de actueel orthofoto met aanduiding van het type onderzoek (©Geopunt).....	32
Figuur 28: CAI-data op het digitaal hoogtemodel volgens periode (©Geopunt).....	32
Tabel 1: CAI-data in een straal van +/- 500 m rond het projectgebied (©Geopunt).....	33
Figuur 29: historische verstoring en geplande werken op de recente orthofoto (©Geopunt)	35